
ПРАВА НА ЧОВЕКА

МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

На 27 юли 2022 г. Министерството на правосъдието изпрати Насоки за действие при предаване на дете на Камарата на частните съдебни изпълнители и на Асоциацията на държавните съдебни изпълнители.

Насоките, изготвени с представители на двете организации и на други заинтересовани институции, целят подобряване на ефективността на производството по предаване на дете на разделени родители по реда на глава 48 – „Изпълнение на определено действие“, на Гражданския процесуален кодекс.

Във връзка с действащата нормативна уредба на съдебните изпълнители се препоръчват конкретни стъпки в производствата, така че те да са по-ефективни, щадящи децата и да се избегнат родителските конфликти.

НАСОКИ ЗА ДЕЙСТВИЕ ПРИ ПРЕДАВАНЕ НА ДЕТЕ

I. Нормативна уредба

1. Наказателен кодекс (НК)

Чл. 182, ал. 2 НК: Родител или друг сродник, който не изпълни или по какъвто и да е начин осуети изпълнението на съдебно решение относно упражняване на родителски права или относно лични контакти с дете, се наказва с пробация и глоба от две

хиляди до пет хиляди лева, а в особено тежки случаи – с лишаване от свобода до шест месеца и глоба от пет хиляди до десет хиляди лева.

Чл. 182, ал. 3 НК: Деецът не се наказва, ако след предупреждение от надлежен орган на властта изпълни решението или отстрани пречките за изпълнението му. Тази разпоредба не се прилага повторно.

2. Граждански процесуален кодекс (ГПК)

Чл. 528, ал. 1 ГПК: Когато пристъпва към изпълнение на задължение за предаване на дете, както и на задължението за последващо връщане на детето, съдебният изпълнител кани длъжника да изпълни доброволно в определеното място и време. Поканата за доброволно изпълнение трябва да бъде връчена на длъжника по възможност две седмици, но не по-късно от една седмица преди определеното време за предаване на детето.

Чл. 528, ал. 2 ГПК: В тридневен срок от връчването на поканата длъжникът трябва да съобщи на съдебния изпълнител:

1. готов ли е да предаде детето в определеното място и време;
2. какви пречки за своевременното изпълнение на задължението съществуват;
3. в кое място и време е готов да предаде детето.

Чл. 528, ал. 3 ГПК: За неизпълнение в срок на задължението по ал. 2 съдебният изпълнител налага на длъжника глоба по чл. 527, ал. 3 и при необходимост постановява принудителното му довеждане.

Чл. 528, ал. 4 ГПК: Съдебният изпълнител може да поиска от дирекция „Социално подпомагане“ съдействие за отстраняване на пречките за своевременното изпълнение на задължението и за разясняване на длъжника, а при необходимост и на детето, на предимствата на доброволното изпълнение и неблагоприятните последици от неизпълнението на съдебното решение. Съдебният

изпълнител може да поиска от дирекция „Социално подпомагане“ да предприеме подходящи мерки по чл. 23 от Закона за закрила на детето, а при необходимост – от полицейските органи – вземането на мерки по чл. 65 от Закона за Министерството на вътрешните работи.

Чл. 528, ал. 5 ГПК: Ако длъжникът не изпълни доброволно, съдебният изпълнител може да му налага глоба по чл. 527, ал. 3 за всяко неизпълнение, както и със съдействието на полицейските органи и кмета на общината, района или кметството да отнеме детето принудително и да го предаде на взискателя.

Чл. 527, ал. 3 ГПК: Когато длъжникът върши противното на това, което с решението е задължен да върши или да търпи, съдебният изпълнител по искане на взискателя му налага за всяко нарушение на това задължение глоба до 400 лв.

3. Закон за закрила на детето (ЗЗДет)

Чл. 15, ал. 1 ЗЗДет: Във всяко административно или съдебно производство, по което се засягат права или интереси на дете, то задължително се изслушва, ако е навършило 10-годишна възраст, освен ако това би навредило на неговите интереси.

Чл. 15, ал. 2 ЗЗДет: Когато детето не е навършило 10-годишна възраст, то може да бъде изслушано в зависимост от степента на неговото развитие. Решението за изслушване се мотивира.

Чл. 15, ал. 3 ЗЗДет: Преди изслушването на детето съдът или административният орган трябва:

1. да осигури необходимата информация, която да му помогне да формира мнението си;
2. да го уведоми за евентуалните последици от неговите желания, от поддържаното от него мнение, както и за всяко решение на съдебния или административен орган.

Чл. 15, ал. 4 ЗЗДет: Съдебните и административните органи осигуряват подходяща обстановка за изслушване на детето, съ-

образена с неговата възраст. На изслушването и консултирането на детето задължително присъства социален работник от дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето, а при необходимост – и друг подходящ специалист.

Чл. 15, ал. 6 ЗЗДет: При всяко дело съдът или административният орган уведомява дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето, като за уведомлението от съда се прилагат разпоредбите на Гражданския процесуален кодекс, а за уведомлението от административния орган се прилагат разпоредбите на Административнопроцесуалния кодекс. Дирекция „Социално подпомагане“ изпраща представител, който изразява становище, а при невъзможност предоставя доклад.

Чл. 23, т. 6 ЗЗДет: Мерките за закрила в семейна среда се изразяват в: социална работа за улесняване връзките между децата и родителите и справяне с конфликти и кризи в отношенията.

1. Конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (КЗПЧОС) (Ратифицирана със закон, приет от НС на 31 юли 1992 г.)

Чл. 8 КЗПЧОС: Право на зачитане на личния и семейния живот:

1. Всеки има право на зачитане на неговия личен и семеен живот, на неговото жилище и тайната на неговата кореспонденция.

2. Намесата на държавните власти в ползването на това право е недопустима **освен в случаите**, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите.

2. Конвенция за правата на детето (КПД) (Ратифицирана с решение на ВНС от 11 април 1991 г.)

Член 18 КПД: Държавите – страни по Конвенцията, полагат всички усилия за осигуряване признаването на принципа, съгласно който двамата родители носят обща отговорност за отглеждането и развитието на детето. Родителите или според случая законните настойници носят първостепенна отговорност за отглеждането и развитието на детето. Висшите интереси на детето са тяхна основна грижа.

II. Релевантна съдебна практика

1. Тълкувателно решение № 3/10.07.2017 г. на ВКС по тълк. д. № 2/2015 г., ОСГТК;
2. Тълкувателно решение № 1/07.06.2016 г. на ВКС по тълк. д. № 1/2016 г., ОСНК;
3. Решение № 147/04.06.2014 г. по гр. д. № 1557/2014 г. на ВКС, III г. о.;
4. Решение № 217/27.05.2015 г. по гр. д. № 6851/2014 г. на ВКС, IV г. о.;
5. Решение № 36/20.03.2015 г. по гр. д. № 4794/2014 г. на ВКС, III г. о., и др.

III. Общи принципи

1. Задачата на съдебния изпълнител не се състои в изнемването на функциите на органите, от чиято компетентност е регламентирането на въпросите, свързани с упражняването на родителските права и правото на лични отношения, а в прилагане на съответните на законодателството мерки и подходи, способстващи и създаващи условия за улесняване на изпълнението на предписаното от съда решение, отчитайки спецификите в отношенията родител – родител и родители – дете във всеки конкретен случай.
2. Задълженията на съдебния изпълнител не бива да се свеждат директно до усилието детето да отиде при своя родител или

да осъществи контакт с него, а обхващат всички подготвителни мерки, позволяващи да се стигне до този резултат по максимално добровolen, спокоен и щадящ детската психика начин.

3. Съдебният изпълнител следва да упражнява правото си да посочва място на изпълнение съобразно особеностите на случая и преценената целесъобразност, съответно изборът не следва да бъде предоставен изцяло на длъжника, ако мястото е неподходящо.

4. Държейки сметка за многоаспектността на проблематиката, целесъобразен и необходим е мултидисциплинарен подход, позволяващ бърза и адекватна намеса за реализацията на правото на семеен живот на детето и на всеки от родителите, както и на родствениците.

5. Мерки със санкционен характер спрямо несъдействащия родител се осъществяват във време и по начин, изключващ присъствието на детето, с оглед на предотвратяване на травмиращия ефект върху детската психика. Принудата спрямо детето чрез физическо заставяне и/или отнемане, включително със съдействие на полицията, следва да бъде прилагана като крайна мярка.

6. Препоръчително е предаването на детето да се осъществи в т.нар. сини стаи или в Център за обществена подкрепа при наличие на такива, където експерти могат да оценят психологическото състояние на детето и да подпомогнат реализирането на изпълнението. Супервизирането на контакта за определен период от време от съответен специалист може да подпомогне за възобновяване на връзката с родителя.

IV. Препоръчителни действия

1. Веднага след образуване на изпълнителното дело съдебният изпълнител:

– осъществява срещи с родителите, заедно и поотделно, както и с детето, ако възрастта му и степента на неговото развитие позволяват това;

– изисква родителите да посочат телефон и електронен адрес за получаване на съобщения по образуваното изпълнително производство и ги информира, че с изпращане на съобщение на посочените от тях адреси и телефони съобщенията се смятат за връчени;

– информира родителя, с когото живее детето, че противопоставянето му може да доведе до промяна в режима на упражняване на родителските права;

– уведомява дирекция „Социално подпомагане“ (ДСП) по настоящия адрес на детето за извършване на проучване по случая и изисква изготвяне на социален доклад след срещи с двамата родители и детето. Докладът следва да съдържа становище за подходящ начин/място за предаването на детето и дали е установен риск за детето и е открит случай за мерки за закрила по чл. 23 ЗЗДет;

– уведомява и дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на неотглеждания родител за консултирането му по реда на ЗЗДет и Правилника за неговото прилагане, както и за правата и „най-добрия интерес на детето“.

2. Непосредствено преди насрочената дата за предаване съдебният изпълнител осъществява подготвителни срещи с детето и родителите в присъствието на социалния работник/ психолог на социалната услуга, която работи с детето, или социален работник от ОЗД към ДСП по настоящия адрес на детето.

3. При неуспешен опит за предаване съдебният изпълнител:

– налага глоба на родителя, който с действията си е осуетил изпълнението на съдебното решение;

– уведомява ДСП по настоящ адрес на детето за преценка на сътрудничеството от страна на родителя, дължащ изпълнение за издаване на задължително предписание по чл. 18, ал. 4 ППЗЗДет,

ако по случая е отворен случай за мерки за закрила в семейна среда по чл. 23 ЗЗДет;

– уведомява ДСП по настоящ адрес на неотглеждания родител за преценка на неговото сътрудничество и отношение към детето и предоставяне на необходимите консултации при необходимост.

4. При системно осуетяване/възпрепятстване на изпълнението съдебният изпълнител:

– налага последователни и прогресиращи по размер глоби на препятстващия изпълнението родител;

– указва на дължация изпълнение родител да подаде заявление в ДСП по настоящ адрес за безплатно ползване на подходящи социални услуги и информира ДСП за консултиране и съдействие при изпълнението;

– уведомява ДСП по настоящия адрес на детето за необходимостта от предприемане на мерки за закрила в семейна среда по чл. 23 ЗЗДет, съответно за издаване на задължително предписание по чл. 18, ал. 4 ППЗЗДет за ползване на социални услуги;

– уведомява ДСП по настоящия адрес на детето за налагане на глоба по чл. 45, ал. 9 ЗЗДет за неизпълнение на влязло в сила задължително предписание;

– уведомява ДСП по настоящия адрес на детето за възможността за подаване на искане до съответния районен съд по чл. 59, ал. 9 от Семейния кодекс за промяна на мерките относно упражняването на родителските права, както и на режима на личните отношения;

– указва на дължация изпълнение родител, че при липса на съдействие или отказ от негова страна за изпълнение на съдебното решение може да поиска от полицейските органи вземане на мерки по чл. 65 от Закона за Министерството на вътрешните работи;

– информира родителя, търсец изпълнение на решението, за възможността да подаде жалба по чл. 182, ал. 2 от Наказателния кодекс.